

MARYLINE MARTIN

LA GOULUE

Regina de la Moulin Rouge

Traducere din limba franceză și prefață de Alina Pavelescu

Joseph Oller s-a născut în 1839 la Terrassa, un oraș din Catalonia, unde a locuit înainte de a veni la Paris, la vârsta de doi ani. Acest antreprenor de spectacole, prinț al plăcerilor capitalei, e creatorul sistemului de pariere mutuală, al teatrului Des Nouveautés, al Marii Piscine Rochechouart, al Circului Nou, al Montagnes Russes. Asociatul lui, Charles Zidler, mai mare decât el cu nouă ani, a administrat în tinerețe măcelăria familiei de la Saint-Cloud. Pasionat de cai, a construit, în 1877, aproape de pont Alma, un hipodrom unde organiza lupte de gladiatori, cavalcade, curse de care și turnee. Tot în acest loc cu o acustică specială, Gounod, Massenet și Saint-Saëns își dirijează compozițiile. Unul e înalt și poartă favoriți albi, celălalt e scund și are o barbă înspicată cu fire albe. Cei doi bărbați, la acea vreme în vârstă de 50, respectiv 59 de ani, cumpără împreună o fostă sală de bal din Montmartre (închisă în urma unui faliment în 1884): La Reine Blanche. În acea tavernă, o femeie care se ducea singură nu era văzută cu ochi buni.

După ce au demolat clădirea ruinită, au început construcția unei noi săli, consacrată femeilor, dar ce formă arhitecturală ar fi trebuit să aibă? De ce să nu fie botezată Templul Femeii? Caricaturistul Adolphe Willette, un obișnuit al nopților din

Montmartre, e chemat în ajutor, cei doi protagoniști ai nopților pariziene apreciindu-i talentul de pictor. Willette, fidel tradițiilor Colinei și morilor acesteia, propune o moară ale cărei pale se învârt cu două sculpturi reprezentând un morar care-i trimite sărutări unei morărițe. Culoarea aleasă: roșu purpuriu. Le Moulin Rouge se năștea!

Le Moulin Rouge nu e doar o sală unde se dansează, e un parc de distracții conținând căluți de lemn, un stand de tir, o braserie. Pentru a ajunge la el, vizitatorii trebuie să traverseze o grădină unde se poate admira un elefant din stuc, moștenire pitorească a Expoziției Universale, recuperat de pe trotuarul lui avenue Rapp. În interiorul uneia dintre labele pachidermului, o scară în spirală duce către o mică sală unde sunt oferite spectacole confidentiale, cum ar fi dansul din buric sau Le Pétomane care, în fiecare seară, de la opt la nouă, stârnește ilaritatea publicului imitând la cerere un concert muzical, cu treceri de la bariton la bas.

Uriașa sală de bal, fiind, în realitate, doar o mare construcție din lemn susținută de coloane decorate cu drapele multicolore și cu becuri de iluminat cu gaz, e situată la capătul grădinii. În spatele platformei orchestrei se află un perete decorat în întregime cu oglinzi care reflectă pista și le permit debutantelor să se facă remarcate de amatorii de coapse noi. Pe laturi, sunt situate galeriile de la care spectatorii pot să vadă mai bine dansatoarele.

În ajunul deschiderii porților, Charles Zidler strigă cui vrea să-l audă: „Teatrul meu nu va fi nici cafenea, nici cabaret, nici bordel, ci toate trei la un loc!”

Le Gil Blas din 8 octombrie 1889 descrie inaugurarea Moulin Rouge ca pe un adevărat succes. Cititorii pot lectura acest titlu scris cu caractere mari pe prima pagină: „Zidler for

Ever!” Niciodată nu se mai văzuse atâta lume și niciodată nu se mai distrasera atât de bine ca la acea premieră din Palatul Femeii, cel mai grandios dintre templele muzicii și dansului. De la ora nouă seara are loc o procesiune prestigioasă a cocotelor, cântărețelor și dansatoarelor de ocazie, mai ales „orizontale” obișnuite cu trotuarul pe care se practică o prostituție vioaie. Nobilimea de sânge și crema aristocrației și a finanțelor, alături de elita artistică și literară, e prezentă. A cincea parte a lumii atrasă de Expoziția din 1889 și de deschiderea Moulin Rouge, „Moulin Ruș”, cum îl pronunță străinii, se înghesuie în sala de spectacole din place Blanche. Sunt aceiași petrecăreți care, odată reveniți acasă, vor construi palide imitații ale noptilor din Montmartre. Spectacolul se desfășoară pe o scenă, dar și în sală. Trebuie să ne imaginăm delirul colectiv din momentul dansului botezat cadril naturalist de unii, realist de alții. O nebunie demnă de Mabilie, de Chicart, de Rigolboche, de Céleste Mogador și de Rose Pompon. Niciodată nu s-a mai văzut un public care să se distreze atât. Trebuie să trăiești asta ca să crezi! Când dansatoarele au invadat sala învârtindu-se și ridicând picioarele pe un ritm îndrăcit, acompaniate de trompete, un fior de bucurie a străbătut întreaga asistență.

Dintre toate cadrilurile răspândite în sală, cel al lui La Goulue și Grille d'Égout e cel mai prizat. „Păsările zburătoare indiferente” față de originea primelor lor succese¹ nu-și ascund plăcerea. Regina zurbagiilor naturaliste e, fără îndoială, La Goulue, perla Moulin-ului, fiica iubită a casei. Până în 1894, deși nu mai are prospețimea primei tinereți, La Goulue va continua să-și ridice piciorul, să-și suflece lenjeria de tul până la

¹ Maurice Artus, „L'Élysée Montmartre”, Collection *Le „Vieux Montmartre”*, Société d'histoire et d'archéologie de 9e et 18e arrondissements, sommaire de 69e et 70e fascicules (3e et 4e trimestres 1910).

buric. Excentricitățile cele mai erotice îi sunt permise în virtutea zicalei: „Nu vă atingeți de Regină!”

„În acordurile unui cadril impetuos, simți că înoată în elementul ei; ochii îi strălucesc, nările i se dilată, un zâmbet de bacantă îi mișcă buzele, care n-au fremătat niciodată impudic decât pentru «prietena» sau pentru «gigoloul» său. Ar fi putut să plece după câțiva englezi excentrici, entuziasmați de farmecele ei și să fie îngropată în aur. A preferat să-și păstreze voioasa independență, domnind peste poporul său de fete ușoare și cavaleri cu perciuni, tovarășii ei din copilărie!”¹

La câteva luni de la inaugurare, La Goulue e cap de afiș. Pe Champ-de-Mars, la palatul Artelor Liberale, dansează acompaniată de 200 de muzicieni, în fața unui parter de suverani cucerți. Unii se bucură de intimitatea ei. Șahul Persiei o primește în cabinetul lui particular de la Café Anglais. Înconjurat de eunuci cu fesuri roșii și însoțit de favorita sa, el îi cere să ridice piciorul. La Goulue povestește scena în felul ei simplu:

„[...] La intrare, am zis pe un ton natural:

— Bună ziua, domnule, doamnă!

Îmi imaginam că voi vedea pe cineva deghizat, dar a fost dimpotrivă. Cum nu era muzică, am văzut salonul gol. Șahul Persiei m-a salutat și doamna la fel. El mi-a spus:

— Dumneavoastră sunteți La Goulue?

— Da, domnule.

— Ați dori să ne arătați cum ridicați piciorul?

Mi-am prins călcâiul în mână și m-am învârtit pe loc. Apoi m-am așezat în mijlocul salonului, am făcut un mare șpagat, iar la final, mi-am apucat piciorul cu mâna și l-am mișcat foarte repede, ceea ce i-a făcut pe șahul Persiei și pe cei din suita lui să râdă mult. A trebuit să mă întorc la Moulin să

¹ Maurice Delsol, *op. cit.*

dansez. M-am retras, iar administratorul cafenelei mi-a dat 50 de ludovici în bancnote. Am observat că șahul avea o fire foarte rece. La sfârșit, mi-a adresat un zâmbet de adio¹”

Cu aceste serate private, cu diferitele concursuri de dans la care participă cu succes, La Goulue își câștigă confortabil pâinea. Dacă toate dansatoarele și toți dansatorii sunt plătiți începând de la 80 de franci pe lună, ea primește 600 de franci lunar. Valentin, din voința lui, nu e remunerat. El merge la Moulin Rouge în fiecare seară, la aceeași oră, la fel ca un angajat. În *Memoriile* ei, La Goulue povestește că nu venea la nouă seara ca fetele care trebuiau să semneze condica de prezență (altfel erau amendate!):

„Ajungea mereu pe la 10 seara, la momentul oportun, dar nu lipsea niciodată.

[...] Cei de pe bulevard îi făceau cinste cu o halbă, el primea, saluta, bea, zâmbea, nu spunea niciun cuvânt și pleca. Cu accentul ei de periferie, La Goulue zicea: «E un bărbat foarte de treabă, dar e un tirangiu.» Ceea ce înseamnă: «Pilește și se tirează» [bea și pleacă]²”

Viața micii spălătorese care le subtiliza clientelor lenjeria fină și papucii ca să meargă la dans aparține, în mod sigur, trecutului. Juponele ei sunt făcute pe chaussée d'Antin, în celebra prăvălie de dantele *La ville de Bruxelles*. Cantitatea de volane suprapuse și montate pe suporturi de dantelă o obligă ca, atunci când merge în trăsură, să își ridice rochia în jurul gâtului și să se așeze direct pe banchetă ca să nu șifoneze ansamblul. Dorințele ei produc câteodată tulburări și nu ezită să se adreseze justiției de fiecare dată când se simte înșelată. Spre exemplu, procesul intentat împotriva unui bijutier care, în opinia ei,

¹ Extras din jurnalul lui Louise Weber, *op. cit.*

² *Le Gil Blas*, 7 martie 1907.

nu i-a urmat întocmai comanda pentru o diademă cu numele său de artistă. După ce plătitese avansul, a constatat că fusese păcălită cu privire la numărul de pietre prețioase încrustate în bijuterie. Într-adevăr, O-ul din „Goulue” nu era destul de bine marcat și semăna cu un C. Furioasă, a argumentat că străinii, care nu cunosc limba franceză, nu o vor putea recunoaște. La bară, îmbrăcată cu un elegant costum galben, înfrumusețat cu un trandafir negru la butonieră, ea își exprimă nemulțumirea în fața judecătorului de pace din primăria arondismentului al optulea: „Toată lumea trebuie să-mi poată citi celebra poreclă scânteind în întuneric.”

Folosindu-și autoritatea conciliatoare și paternă, magistratul reușește să împace cele două părți.

Dansatoarea obține câștig de cauză și publicarea întâmplării în jurnale!¹

Venus a infractorilor își gestionează afacerile ca pe o mică întreprindere. Pentru a-și îngriji trupul, merge în fiecare zi la termele de la Batignolles, să facă baie de aburi. Pe această temă, face câteva confidențe în jurnalul intim:

„Aveam talia groasă și, când vedeam că am mai pus doi centimetri în talie, mă duceam imediat la baia de aburi. Mergeam la băile de la Batignolles. [...] Era și o plăcere. Beai șampanie după două masaje cu apă de colonie. Îți petreceai după-amiaza cu tot felul de proceduri igienice. Picioarele, unghiile, mâinile. Încercam toate robinetele²...”

După cosmetică, unde se duce însoțită de canișul ei, ca să transpire și el (*sic*), se întoarce acasă, într-un frumos apartament

¹ *Journal des débats politiques et littéraires*, 22 august 1891, *La Lanterne*, 23 august 1891.

² Extras din jurnalul lui Louise Weber, *op. cit.*

pe rue de Turin, unde servitoarea îi pregătește jupoanele și ținuta roz sau albastră pentru a dansa la Moulin.

Aceași slujnică îndrăznește să îmbrace rochiile stăpânei, visând la glorie și succes. Doar că, într-o seară, când La Goulue inversează ordinea numerelor de dans, sosește mai devreme la Moulin Rouge. Uimită să-și recunoască servitoarea printre fețele din cadrul, nu-și alege cuvintele:

„Pot să înțeleg că dansezi cancanul, dar ai un tupeu nebun să-mi folosești hainele!”

Pe loc, subreta a fost nevoită să se dezbrace, să dea înapoi jupoanele și să-și facă bagajul.

Ochii lui La Goulue strălucesc de satisfacție. Charles Zidler îi oferă 1 000 de franci ca să urce într-un car reprezentând Moulin Rouge la faimosul carnaval de la Nisa. În fiecare an, sărbătoarea atrage un public tot mai numeros în jurul cortegiilor spectaculoase și a celebrei bătăi cu flori.

Parisul simte din plin bucuria de a trăi și reprezintă în ochii lumii întregi prosperitatea epocii, sediul internațional al plăcerii, iar delegația lui se află, de la prima brumă, pe Coasta de Azur.

„Voluptoasele nopți ale noctambulilor, cu duelurile din zori și localurile cu femei ușoare sau semidezbrăcate, în care orice bârfă era de bun gust¹.”

Frumos îmbrăcată cu o rochie roz-somon brodată cu flori de crin chiar pe satin, regina Moulin Rouge-ului atrage toate privirile și complimentele. Se ceartă cu Fauvette, o „prietină dansatoare”, care o însoțește (dar pe cheltuiala ei: „[...]”

¹ Marie-Hélène Carbonel, Javier Figuero, *La Véritable biographie de la Belle Otero et de la Belle Époque* (descrierea lui Alexei Tolstoi), ed. Fayard, 2003.

O îmbrăcasem într-un frumos costumaș taior”) și care își face bagajul după ce cunoscuse un proxenet la cazino. Dar pe strada des Anges (viitoarea Promenade des Anglais), face cunoștință cu o anume Marguerite, care luase premiul pentru frumusețe la Spa, alături de care va încheia sezonul.

„Era o păpușă de femeie, foarte blondă, cu ochi albaștri migdalați, o talie de 45 de centimetri și era din Montmartre!”¹

Întoarsă la Paris, își reia viața și, ca o adevărată matroană a cadrilului, își permite cele mai mari libertăți față de burghezii care vin să o aplaude.

„Cu o mișcare scurtă și rapidă din picior, îi aruncă pălăria unui spectator și face șpagatul, cu bustul drept, cu talia subțire pe sub bluza din satin azuriu și fusta din satin negru, în formă de umbrelă, întinzându-se pe o lungime de cinci metri?”

Din această postură îl interpeleză pe viitorul rege al Angliei, a cărui amantă va deveni. Se întâlnesc pentru prima dată în timpul unei călătorii private a acestuia la Paris. Rezervase o masă în fața scenei pentru a descoperi cadrilul, a cărui reputație traversase Canalul Mânecii.

„În entuziasmul general, La Goulue a coborât domol pe scară. Jane Avril, angelică, stătea față în față cu senzuala Goulue. În stânga orchestrei, Grille d'Égout făcea echipă cu Rayon d'Or. Într-o plutire de jupoane albe ca zăpada, La Goulue, zburdanică, zâmbitoare, ușoară de la primele măsuri, se aruncase în centrul dreptunghiului rezervat cancanului. Având capul sus, cu buzele rujate ușor întredeschise, lăsând să se vadă emailul scânteietor al dinților mici și feroce, La Goulue, beată de muzică, de dans, e dezlănțuită. La Goulue lasă impresia că își va

¹ Extras din jurnalul lui Louise Weber, *op. cit.*

² Yvette Guilbert, *La Chanson de ma vie*, ed. Grasset, 1995.

lua zborul pentru ca, la sfârșit, într-un val de volane și de aur, să termine cu un mare șpagat în fața șefului orchestrei¹.”

Mișcându-și desuurile într-o măsură de metronom, ea îl apostrofează pe viitorul rege al Angliei: „Hei, galezule, plătești șampania sau face maică-ta cinste?” Un murmur a străbătut sala. Era pe cale să se producă un incident diplomatic. Chi-pul lui Oller devine livid, cât despre Zidler, batista cu care se ștergea de transpirație n-a rezistat presiunii și s-a sfâșiat pe jumătate. Într-o fracțiune de secundă, cu un simplu pocnit din degete, situația se răstoarnă în favoarea Moulin Rouge. Prințul acceptase provocarea dansatoarei. Orchestra intonează imnul britanic și spectacolul poate continua.

„Doudou²”, cum îi spunea în intimitate La Goulue, e un petrecăreț cu ochi de broască, cu burta rotunjită pe sub hainele căptușite cu mătase. Leneș, numai plăcerile îl animă. Îi plac femeile vesele, dezghețate și frumoase, pe care le invită la masa lui de la *Maxim's*. În acest loc select de întâlnire, printre panourile de acaju și oglinzile care le reflectă dorințele, sub lumina voalată a lămpilor cu gaz, englezul și La Goulue au făcut cunoștință în toate sensurile. Țigani, îmbrăcați în dolmane roșii cu brandenburguri negre, își fac instrumentele să plângă. Pe canapeaua-flutur, La Goulue își mai arde o dată aripile la focul iubirii. Cât despre Ursuleț, el îi tolerează capriciile și îi iartă aventurile. Loulou a lui îi pare, așa cum scrie Yvette Guilbert în *Memoriile ei*:

„Frumoasă și nerușinat de spirituală, blondă, cu şuvița de păr tăiată scurt pe frunte, chiar deasupra sprâncenelor. Cocul

¹ Edmond Heuzé, „Du Moulin Rouge à l'Institut”, în *Paris-Comœdia*, 1953.

² „Ursulețul” (n.tr.).

ca o cască în vârful capului începea cu o buclă bine strânsă pe ceafă, ca să nu-i cadă în timp ce dansa. De pe tâmpile, «perciunii» clasici îi cădeau în bucle până la ureche, iar de la Paris la New York, trecând prin White Chapel din Londra, toate fetele își doreau aceeași coafură și aceeași fundă colorată legată la gât¹.”

Același coc pe care „ursulețul” se grăbea să îl desfacă...

Charlot, cărașul de mobilă, își manifestă iritarea față de Lolotte. Instinctul său masculin îi spune că îi scapă. Aurul în fișicuri alunecă printre degetele celei care îl câștigă. Valentin, complicele ei la cadrul, o sfătuiește să se gândească la viitor și să-și investească economiile. În *Memorii*, La Goulue își evocă bogăția:

„Îl adoram pe Valentin la dans și adeseori îi dădeam să-mi păstreze banii. Când am început să dansez, el mi-a dat ideea să cumpăr acțiuni la «Ville de Paris» și să le pun la Banque de France. Valentin era un băiat foarte cinstit, îmi înapoia întotdeauna banii dați spre păstrare fără să se fi atins de ei. La 26 de ani, aveam o avere².”

De acum încolo, La Goulue se plimbă, de plăcere, într-un faeton tras de o frumoasă iapă de șapte ani, pe care o mână în trapul mare și își petrece timpul liber între mai multe reședințe particulare, printre care Païva, pe Champs-Élysées. Investește și în imobiliare, cumpărându-și, în centrul fostului sat, pe rue Norvins, o căsuță vecină cu episcopia. Valentin îi dă sfaturi de grădinărit. Bună la suflet, oferă fructe și flori abației învecinate. Charlot vede roșu și devine violent. La Goulue ripostează, se

¹ Yvette Guilbert, *op. cit.*

² Extras din jurnalul lui Louise Weber, *op. cit.*

enervează și nu-i mai iartă sponsorului ei, nici loviturile, nici agresivitatea. Are nervii întinși, tocmai își îngropase mama:

„Mi-am îngrijit mama bolnavă, fiindcă nu mă voia decât pe mine. Ca să o îngrijesc, îi plăteam chiria și doctorul. Îngrijitoarei i-am dat papucii fiindcă se îmbrăca cu rochiile mamei înainte chiar ca ea să moară. A cerut să meargă la spitalul Lariboisière, unde a stat 15 zile și unde a murit. Eu am înmormântat-o, i-am făcut un cosciug de stejar și o înmormântare de lux. Erau cu mine Valentin le Désossé, Charlot cărașul și familia, doi unchi și soră-mea. Seara, Charlot s-a îmbătat și mi-a căutat de ceartă [...] și nu m-am întors să dorm acasă. M-a găsit la Marie Grande Gueule; voia să mă bată. Prietena mea, Marie, l-a calmat¹...”

Acest „trup de plăceri”, cum avea s-o numească, peste câțiva ani, Jane Avril, se satură de comportamentul unui amant care îi păta noul decor. Șireată, îi propune un târg, să rămână alături de ea, dar în calitate de servitor. Charles își abandonează hainele vechi pentru o livrea cu nasturi de metal. Când La Goulue se întoarce singură, după spectacol, Charles redevine amantul ei pentru câteva ore. Numai că acalmia e de scurtă durată, servitorul nefiind de încredere. Într-un nou acces de furie, nu-și controlează nervii și devine din nou violent cu patroana sa. E chemată poliția și el se preface că pleacă, dar o ia de la capăt a doua zi, intrând prin efracție și distrugând totul în calea lui. Ia cu el și câteva piese de mobilă pe care nu le distrusese și își însușește un ceas de argint și o broșă cu diamante, ca să încheie toate socotelile. Scandalul apare pe prima pagină a *Gazette des Tribunaux*, din 25 decembrie 1886. La Goulue, citată ca martoră, e ironizată de presă, în pofida loviturilor primite de la

¹ *Ibid.*

Tazzini. Ea nu e un martor oarecare, ci „un martor de senzație”, nu este o pariziancă, ci „*Fraülein* Weber, care stropește varza acră și salata din falcă de vită cu bere Mädchen de dincolo de Rin”. Louise e considerată o „dansatoare coregrafică în spațiu”, iar amantul ei e descris ca un simplu sponsor. O bate, dar nu culegi decât ce semeni.

„Iată-l pe bărbatul din banca acuzaților. 28 de ani, statură masivă, o superbă barbă neagră; și, cu tristețe, acest italian puternic aidoma unui turc și brutal ca un german¹”, descrie, în stilul său, în fața tribunalului, sfârșitul legăturii sale amoroase cu Lolotte.

„În ultima vreme, eram pentru ea [La Goulue] un fel de servitor. Făceam curat și găteam. Acum 15 zile, sora ei mai mică a venit să locuiască la ea. Louise îmi dădea bani pentru piață, dar n-am furat-o niciodată la coșniță. Îi prezentam socoteala exactă [...] Victorine m-a făcut să mă cert cu amanta mea. Louise mă bătea des și mă mușca. Eu însă n-am lovit-o niciodată. Am avut o discuție, dar nu mai gravă ca de obicei. Când s-a întors seara și m-a găsit dormind în patul ei, a chemat poliția, iar eu n-am opus nicio rezistență. A doua zi am băut mai mult ca de obicei, de supărare, și am spart ușa, nu cu lovituri de picior, ci cu un singur pumn²...”

Apărătorul lui Tazzini, maestrul Pommier, susține că infracțiunea de violare de domiciliu nu poate fi pusă în culpa clientului său. Un servitor nu are alt domiciliu decât pe cel al stăpânului său și, forțând ușa, Tazzini intra, de fapt, la el acasă. Numai că acest servitor nu era unul obișnuit, nu avea leafă, ci depindea de persoana care îl angajase, precizează președintele Toutée, chiar dacă, în sine, se întreba visător ce mai rămăsese

¹ *Le Gil Blas*, 26 decembrie 1886.

² *Ibid.*

de violat la Goulue! Dar, înainte de a-și cunoaște cocota, Charles mai fusese condamnat pentru lovituri și rebeliune. Tribunalul va ține seama de antecedentele acuzatului și de mijloacele sale de subzistență, aplicându-i o pedeapsă de o lună de închisoare, cu executare.

Deoarece nu putea să scape de tatuajul de pe brațul drept, „Îl iubesc pe Charlot pentru totdeauna”, La Goulue înlocuiește prenumele fostului amant cu o floare și ascunde totul cu ajutorul accesoriilor, atunci când trebuie să apară dezbrăcată.

„I-am șters numele cu o floare, căci nu arăta foarte bine când eram în costum de bal. Trebuia să port mănuși albe, iar la petrecerile la care eram invitată, nu mi-au remarcat niciodată tatuajul¹.”

¹ Extras din jurnalul lui Louise Weber, *op. cit.*